

IAS 12 STANDARTINI TIJORAT BANKLARIDA TATBIQ ETISH

Yakubova Oydinoy

O'zbekiston Respublikasi

Bank-moliya akademiyasi magistranti

IAS 12 (Xalqaro moliyaviy hisobotlar standarti 12) “Daromad solig‘i” banklar va boshqa korxonalar uchun soliqqa tortish bilan bog‘liq moliyaviy hisobotlarni to‘g‘ri tayyorlashda yo‘riqnomani taqdim etadi. Bu standart, xususan, tijorat banklari uchun juda muhimdir, chunki ular o‘zlarining soliqqa tortish holatini va soliq majburiyatlarini aniqlashda va hisobotlarda to‘g‘ri aks ettirishda aniq ko‘rsatmalarga ehtiyoj sezadilar.

Tijorat banklari IAS 12 ga asosanib soliq majburiyatlari va aktivlarini to‘g‘ri aniqlashlari zarur. Banklar soliq va moliyaviy hisobotlar o‘rtasidagi vaqtinchalik farqlarni hisobga olib, soliqlarni to‘g‘ri aks ettirishlari kerak. Bu farqlar, misol uchun, kreditlar bo‘yicha zaxiralar va boshqa vaqtinchalik aktivlar bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin.

Soliq majburiyatlarini va aktivlarini hisoblashda, tijorat banklari soliq stavkalarini to‘g‘ri aniqlashlari zarur. Bu banklar uchun muhim, chunki bu ularga soliqqa tortish bo‘yicha o‘z hisob-kitoblarini aniq amalga oshirish imkonini beradi.

Soliq majburiyatlarini moliyaviy hisobotda taqdim etishda banklar soliq majburiyatlari va aktivlarini moliyaviy hisobotlarda aniq va tushunarli tarzda taqdim etishlari kerak. Ular soliq majburiyatlarini va aktivlarini balanslarda to‘g‘ri aks ettirishga alohida e‘tibor qaratishlari zarur. Soliq faoliyatini va vaqtinchalik farqlarni qanday hisoblaganliklarini tushuntirishlari lozim.

2023-yilda “Ikkinchi ustun model qoidolari” (Pillar Two Model Rules) IAS 12 standarti bilan birga soliq hisob-kitoblarining aniqroq va zamonaviy bo‘lishini ta’minlash uchun joriy etildi. Bu o‘zgartirishlar banklar uchun soliq majburiyatlarini va aktivlarini hisoblashda yangi yo‘nalishlarni taqdim etadi, shuningdek, soliq strategiyalarini yangilashni talab qiladi.

IAS 12 ning joriy etilishi tijorat banklarining soliq strategiyalarini qayta ko'rib chiqishga olib keladi. Banklar soliq majburiyatlarini yanada aniqroq boshqarish uchun yangi metodologiyalarni qo'llashlari zarur. Bu jarayon banklar uchun soliqqa tortish bo'yicha aniq va aniq hisobotlar taqdim etish imkonini beradi.

IAS 12 ning joriy etilishi banklarni xalqaro soliq qoidalariga moslashtirishni talab qiladi. Xususan, transchegaraviy banklar uchun, ular turli soliq tizimlariga amal qiladigan hududlarda faoliyat yuritayotgan bo'lsa, soliq hisoboti o'zgarishlari bo'yicha yangi qoidalarga moslashish zarur.

Tijorat banklarida IAS 12 (Daromad solig'i) standartini joriy etish quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

Tijorat banklari, IAS 12 ga mos ravishda, soliq hisobotlarini to'g'ri tayyorlash uchun boshqaruv tizimini yaratishlari zarur. Bunda soliq bo'yicha boshqaruv va monitoring tizimlarini ishlab chiqish muhim:

Soliq majburiyatlarini aniqlash: Banklar o'z vaqtida soliq majburiyatlarini aniqlab, hisobotlarini to'g'ri taqdim etishlari kerak.

Soliq aktivlarini hisoblash: Vaqtinchalik farqlarni hisobga olib, banklar soliq aktivlarini aniq shakllantirishlari zarur.

Soliq hisobotlarini moslashtirish-IAS 12 ning moliyaviy hisobotlarga ta'siri katta. Tijorat banklari soliq majburiyatlari va aktivlarini quyidagi tartibda taqdim etishlari kerak:

Soliq majburiyatlari va aktivlarini ko'rsatish: Banklar soliq majburiyatlarini va aktivlarini moliyaviy hisobotlarda alohida ajratib ko'rsatishlari zarur.

Vaqtinchalik farqlarni hisoblash: Banklar soliq va moliyaviy hisobotlar o'rtasidagi vaqtinchalik farqlarni to'g'ri hisoblab, soliq majburiyatlari va aktivlarini aniq aks ettirishlari kerak.

Xulosa

Tijorat banklari uchun IAS 12 standarti soliqqa tortish bilan bog'liq faoliyatni boshqarishning asosiy qoidalarini belgilaydi. Bu standart banklar uchun soliq majburiyatlarini hisoblashda, soliq aktivlarini tan olishda, va ularni aniq tarzda moliyaviy

hisobotlarda taqdim etishda yo'riqnomani taqdim etadi. Shuningdek, banklar yangi xalqaro soliq islohotlariga va o'zgartirishlarga moslashishda davom etishi kerak.

Adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Soliq Kodeksi, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki. "Xalqaro Moliyaviy Hisobot Standartlari: Tatbiq etish yondashuvlari" (2021)
3. International Accounting Standards (IAS) 12 - Income Taxes, IFRS Foundation, London, 2020
4. Petrak, J., & Korman, M. (2018). "Deferred Tax and IAS 12: A Study of Its Application in Banks." Journal of Financial Regulation, Vol. 10.
5. Shahin, M. (2020). "IFRS va O'zbekiston Soliq Tizimi: Tatbiq etishdagi Qiyinchiliklar."
6. Smith, R. (2021). "Global Financial Reporting Standards and Banking Sector: Challenges and Opportunities," Wiley Finance.

viewpoint.pwc.com

esma.europa.eu

efrag.org